

**Жанна ПЕТРОЧКО**

доктор педагогічних наук, професор,  
професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,  
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

**Ольга МОРОЗ**

аспірантка ОНП «Соціальна робота»,  
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

## **ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЙКРАЩИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ В МАЛОМУ ГРУПОВОМУ БУДИНКУ**

Не залежно від місця перебування, стану здоров'я чи статусу, усі дії щодо дитини мають здійснюватися в її найкращих інтересах. Відповідно до статті 1 Закону України «Про охорону дитинства» визначено, що забезпечення найкращих інтересів дитини – дії та рішення, спрямовані на задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності та враховують думку дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

Безперечно, найкращим середовищем для гармонійного розвитку дитини є сім'я. Водночас цікаво проаналізувати, чи здатен заклад з умовами, наближеними до сімейних, забезпечити найкращі інтереси дитини.

Малі групові будинки (далі – МГБ) офіційно з'явилися в Україні у 2018 році як нова форма для догляду та виховання дітей, які залишились без піклування батьків. Роботу таких закладів регламентує Примірне положення про малий груповий будинок, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 № 926. Ця форма виникає як одне із можливих рішень для дітей, яких складно влаштувати в сімейні форми виховання або на усиновлення через їхній вік, стан здоров'я, складну поведінку або травматичний досвід проживання в сім'ї.

Хоча Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» передбачає пріоритетне влаштування дітей в сім'ї, практика роботи показує, що є група дітей, яка потребує більше часу для пошуку сім'ї або для роботи з дитиною, щоб вона змогла прийняти прийомних батьків, опікунів або усиновлювачів. Раніше такі діти змушені були перебувати у закладах інституційного догляду, які мали негативний вплив на їхній розвиток через незадоволення потреб та порушення прав дитини. МГБ передбачає зміну підходів у роботі з дітьми в закладі стаціонарного перебування дітей та створення умов, схожих до сімейного виховання.

Аналіз Положення про малий груповий будинок показав, що значна роль у вихованні дитини приділяється дотриманню її прав. Зокрема, окремий розділ у Положенні «Дотримання прав дитини» визначає, що кожній дитині, яка виховується у цьому закладі, гарантовано, що: діти можуть вільно спілкуватися з іншими людьми поза територією закладу, мають право висловлювати свою думку та впливати на рішення щодо їх життя, вони є захищені від насильства та експлуатації, мають право заводити домашніх улюбленців, забезпечені якісними медичними та освітніми послугами, мають належні умови проживання для їх розвитку та благополуччя, мають право на подання звернень в різні установи та організації, в тому числі можуть поскаржитися на неналежний догляд або недбале ставлення персоналу; можуть вільно обирати форми неформальної освіти. Загалом Положення про малий груповий будинок пронизано ідеями поваги до особистості дитини, дотримання її прав та забезпечення її потреб.

Розміщення дитини до МГБ можливе лише за умови, що були вичерпані всі можливості з улаштування дитини в сім'ю. При цьому орган опіки та піклування зобов'язаний щопівроку переглядати своє рішення про влаштування дитини у заклад та здійснювати спроби з пошуку сім'ї. Також цікавим є той факт, що для влаштування дитини до малого групового будинку важливо провести інформаційно-роз'яснювальну роботу та психологічну підготовку як дитини, яка влаштовується до закладу, так і тих дітей, які там уже проживають. При цьому

дитина, яка направляєтся в МГБ, має дати свою згоду на влаштування. Такий підхід вперше застосований щодо закладу (при влаштуванні в сім'ю дитина обов'язково має дати свою згоду на це).

Основою в малому груповому будинку є індивідуальна робота з дитиною та встановлення довірливих стосунків між вихователями та дітьми. Для цього у кожної дитини є свій основний вихователь, який забезпечує роботу з нею через визначення її потреб, потенціалу, ресурсів і вибудовує роботу таким чином, щоб підсилити сильні сторони дитини та задовольнити її потреби. Це дозволяє формувати адекватну самооцінку у дитини, а також адекватно і вчасно реагувати на її потреби. Завдання основного вихователя МГБ полягає в тому, щоб знати про дитину все та використовувати це у своїй роботі: робити акцент на досягненнях дитини і корегувати ті речі, які потребують покращення, формувати завдання для дитини таким чином, щоб вона могла їх швидко виконати і відчувати почуття задоволення та удачі.

Також рішення щодо організації життя малого групового будинку приймається на спільних зборах з дітьми. Діти долучені абсолютно до всіх справ, які їх стосуються, починаючи від формування їх режиму дня, меню, організації спільного часу і завершуючи прийняттям рішення щодо їх виходу з малого групового будинку (в сім'ю чи в самостійне життя). Дитина долучена до розробки індивідуального плану, вона має погодити його зміст, а якщо досягла такого рівня розвитку та віку, що може його розробити сама, то запропонувати вихователю заходи до нього. Врахування думки – це один із важливих показників забезпечення найкращих інтересів дитини. Окрім цього, у малому груповому будинку також передбачено виплату кишенькових коштів дитини, що не може бути меншою, ніж півтора прожиткових мінімуми відповідного віку на рік.

Однією із важливих умов реалізації принципу забезпечення найкращих інтересів дитини є кваліфікація персоналу, який працює з дітьми. Адже саме від нього залежить, чи зможуть вони створити умови для реалізації прав дитини, чи правильно визначать потреби дитини та спланують заходи для їх забезпечення, і

саме головне – чи зможуть представляти інтереси дитини перед іншими суб'єктами, залучати спеціалістів з різних галузей для допомоги дитині.

Таким чином, малий груповий будинок, що створює для дитини умови виховання та догляду, наближені до сімейних, дозволяє задовольнити потреби дитини через індивідуальний підхід до роботи з нею, забезпечити її участь у прийнятті рішення щодо питань її життя, оцінку її потреб та потенціалу, реалізацію її прав на освіту, охорону здоров'я, інформування, дотримання конфіденційності та поваги до особистого простору, на спілкування з батьками та родичами, розвиток та самореалізацію, безпечні умови проживання та захист від насильства. Проте, забезпечення найкращих інтересів дитини повною мірою можливе лише за умови влаштування дитини в сім'ю. Отже, враховуючи, що в МГБ постійно проводиться робота з пошуку сім'ї для дитини, її реабілітація після негативного досвіду проживання в сім'ї, надається допомога у встановленні контактів з кандидатами в сімейні форми виховання – можна стверджувати, що в малому груповому будинку можливо забезпечити найкращі інтереси дитини. Проте, дотримання цього принципу у роботі з дітьми залежить від кваліфікації персоналу та представників органів опіки та піклування, які приймають рішення щодо дітей в їхніх найкращих інтересах.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Голубчик Г., Тищенко Т. Трансформація системи соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: організаційно-правові аспекти. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-03\(3\)/09ggdopa.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-03(3)/09ggdopa.pdf) (дата звернення: 28.03.2024).
2. Примірне положення про малий груповий будинок: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 № 926. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення 28.03.2024).

3. Роєнко С. О. Соціально-правовий захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2020. Вип. 1(4). С. 40-49.
4. Чічель О. Г., Поліщук В. А. Становлення малих групових будинків, як закладів соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. 2022. URL: [http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28563/1/Chichel\\_Polishchuk.pdf](http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28563/1/Chichel_Polishchuk.pdf) (дата звернення 28.03.2024).